Imatge de la comarca

Can Martí del Mas Roig, una masia de somni

CASAS

Jordi Casas

Si un dia ens atrevíssim a fer un rànquing de les millors masies (o de les que més ens agraden i de les que ens hi plauria viure) de Sant Pere de Ribes i fins i tot de la comarca, no dubtaríem de col·locar a can Martí del Mas Roig –o simplement can Martí–, en un dels primers llocs de la llista. I és que can Martí ho té tot per ser la masia somiada. La suma de la seva història, la seva arquitectura, la seva conservació i l'entorn on està enclavada, la converteixen en una masia de somni. Tal vegada aquesta fóra la primera intenció del propietari que la va construir: fer la masia dels seus somnis. Aquest propietari –el més important de la història de la casa–, no va ser altre que l'*americano* geltrunenc Pau Soler i Morell (1822-1900).

Aquest geltrunenc va arribar a ser una persona important a Vilanova. Deia Albert Virella que, en el seu temps, era tingut com l'home més ric de la ciutat. Amb tot Pau Soler ha quedat en un segon pla en la història de Vilanova, potser eclipsat per la gran figura del seu amic i soci Francesc Gumà i Ferran. D'ell ningú n'ha escrit la biografia i, per tant, per desconeixença, amb el temps ha quedat en l'oblit. La seva vida se sembla a la de molts altres, però és diferent. Va marxar també a Cuba, i li va sortir bé. Va fer els diners amb el negoci del sucre i la cria de cavalls. Quan va tornar a Vilanova per gaudir-ne va participar en les més diverses empreses i iniciatives que bullien a la Vilanova del vuitcents: fàbriques, ferrocarril, i caixa i banc de Vilanova, entre d'altres. Va regalar també una campana i un rellotge a l'església de la Geltrú i, així mateix, va ser promotor de l'ara relluent casa del marquès de Castrofuerte. Com a altres potentats locals, Soler i Morell va comprar una masia, la de can Martí, que havia sortit a subhasta l'any 1865. Al cementiri té un gran monument funerari.

Aquell 1865 va ser un any que va marcar un abans i un després de can Martí, perquè el nou propietari uns anys després, el 1868, va fer enderrocar la vella masia per fer una masia nova, que és la que ens ha arribat fins avui i que va ser enllestida dos anys més tard. Va desaparèixer la vella casa fundacional, la casa habitada primerament per la família Roig i després per la família Martí. Els primers, segons Vicenç Carbonell, estaven emparentats amb els Roig de la masia de la Serra, una família d'origen molt antic. Els Martí apareixen documentats a partir del 1551. Entre les dues famílies donarien el nom compost a la masia, que el porta des del segle XVI: Can Girabals i Mas Giró.

També li han dit *can Girabals* perquè Pau Soler era descendent de la masia dels Girabals, de Canyelles, i de renom li deien *els Girabals*. Anys més tard, entre els quaranta i els vuitanta del segle passat, va ser *mas Giró*, pel nom del seu propietari aleshores, Josep Antoni Giró i Puig, que l'havia heretat del seu oncle, Joan Puig i Casanovas. Aquest darrer havia comprat la finca a Gertrudis Pi i soler, néta de Pau Soler i Morell. La venda es va fer pocs anys després de la Guerra Civil, un període de bèl·lic que va afectar molt directament a la família Pi i Soler. I és que el marit de la Gertrudis Pi, Pau Alegre Batet, i tres fills del matrimoni van ser assassinats l'any de 1936.

Pau Alegre i Batet era advocat i directiu de la fàbrica de la Rambla. El poeta vilanoví Lluís Albalate, en el seu llibre *Nieve en Vilanova*, explica que el seu pare havia treballat de pagès a can Martí, durant la propietat de Pau Alegre. Hi conta que el poble l'anomenava *senyor Paperaire*. I també que un dia el seu pare va discutir amb ell *y se volvió a la masia, dejo el animal y se marchó a casa, para no volver.*

En l'actualitat la masia no podia estar en millors mans i tenir un ús tan adient. Des de finals dels anys vuitanta, n'és propietari Antoni Albà Romeu, que hi va traslladar la quadra de cavalls que tenia a la sínia on avui hi ha la plaça de Charlie Rivel. Malgrat que els cavalls a la seva família li han causat més d'una desgràcia, Antoni Albà segueix estimant aquests animals. Una bona mostra d'aquesta estima són les modèliques instal·lacions que hi ha destinades per a ells en terrenys situats al darrere la masia i també a un costat, on els cavalls disposen d'àmplies pletes. A can Martí fins i tot hi ha una mena de monument a un cavall semental. És en una paret del baluard que envolta la masia. Hi ha posada una gran majòlica amb la imatge del cavall dit *Leñador II*, que és considerat el fundador de la *ganadería*. Va morir el 1999, als 30 anys.

Una masia que és un palau

De can Martí ens venim referint com una masia, però, en realitat, per les seves dimensions i estil li escauria dir-ne *palau*. És una gran construcció, gairebé quadrada, de planta baixa, pis i golfes. Exteriorment el que més destaca són les garites que hi ha als quatre cantons, més decoratives que res i la seva façana encarada a migdia, que té diversos detalls interessants: un gran finestral geminat, un rellotge de sol i un campanaret metàl·lic damunt del coronament. Té tres grans portals amb reixes per on accedir a un atri previ a traspassar el portal principal d'entrada. A la planta baixa hi ha la cuina i diverses sales decorades amb quadres de cavalls. A la part posterior, en el celler el propietari hi té una col·lecció de carruatges. És com un museu amb carros procedents de Portugal, Anglaterra i Alemanya. En total són 13, però diuen que en tenen més. Entre els que hi ha no hi podia faltar el carro amb bocoi i vela.

Al primer pis s'hi accedeix per una espectacular escala. En aquest pis les habitacions i els salons estan disposats al voltant del buit de la torratxa, que fa de llanternó i que sobresurt de la teulada de la casa. En aquests salons, s'explica que hi va haver un ball durant la inauguració del ferrocarril. Per com es conserva tot, avui no costaria gaire reproduir aquells balls als salons. En aquest pis també hi ha una capella amb una imatge de la Immaculada obra d'un escultor d'anomenada. Hi té un espai també la *Moreneta*. En un corredor hi penja un curiós quadre *dedicado al señor Pablo Soler*, que representa una vista de la masia i els seus voltants l'any 1880. A la casa hi ha més coses que recorden el propietari *americano*, com ara un medalló amb la seva efígie com els que hi ha al monument al ferrocarril de Vilanova. També hi ha un de Gumà i Ferran. Les seves inicials PS són a la façana, damunt de la finestra geminada. Hi apareixen també en unes fites del camí d'accés, que delimitaven la propietat d'aleshores. Avui la finca té uns límits que es perden a mitja plana de Solers per un costat, i per l'altre, muntanya amunt del Montgrós.

La masia per la seva posició sobre una terrassa –en la que, per cert, hi ha unes boniques alzines– és visibles des de diferents punts de Vilanova. Per exemple, encara es veu des dels trens que surten o arriben de la part de Barcelona. La pregunta es: Què és veiés Vilanova i de la seva estació va ser intencionat? |

Rasa del Miquelet, 16
08800 Vilanova i la Geltrú
Tel. 93 811 57 73
Fax 93 811 58 22
vngcat@cpnl.org

C. d'Antoni Gaudí, 5
08812 Les Roquetes
Tel. 93 814 27 44
Fax 93 814 45 29
lesroquetes@cpnl.org

C. Major, 110
08810 Sant Pere de Ribes
Tel. 93 896 48 84
Fax 93 896 32 77
spribes@cpnl.org

NOVA ADREÇA
Casa Lola Anglada
Pl. de l'Ajuntament, s/n
08870 Sitges
Tel. 93 811 09 30
Fax 93 811 76 29
ocsitges@cpnl.org

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
ALT PENEDÈS-GARRAF

... i
a la xarxa
www.cpnl.org